

ПРАВОВА ПРИРОДА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ**LEGAL NATURE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: PROSPECTS AND PROBLEMS**

**Тимошенко Є.А., асистентка кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
аспірантка**

*Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»*

Ця стаття розглядає питання правової природи штучного інтелекту, а саме його статусу в правовому полі, зокрема в контексті відповідальності за штучний інтелект, захисту прав на інтелектуальну власність та дотримання етичних норм у розробці та застосуванні штучного інтелекту. Автор статті досліджує різні підходи до правового статусу штучного інтелекту, включаючи підходи, які розглядають його як об'єкт права, як суб'єкт права та як юридичну особу. Крім того, автор аналізує проблеми, пов'язані з розробкою та застосуванням штучного інтелекту, зокрема з питаннями безпеки та прозорості використання штучного інтелекту. Результати дослідження можуть бути корисні для юристів, дослідників і фахівців у галузі інформаційних технологій, які працюють з штучним інтелектом.

Розгляд питання щодо правової природи штучного інтелекту є дуже актуальним у зв'язку зі зростанням застосування штучного інтелекту в різних сферах життя, включаючи медицину, фінанси, транспорт, промисловість та інші. Штучний інтелект стає все більш важливим елементом економіки та соціального життя, тому необхідно вирішувати питання правового статусу його застосування.

Окрім того, розвиток штучного інтелекту породжує нові проблеми в сфері права та етики, зокрема питання відповідальності за дії, які здійснює штучний інтелект, захисту прав на інтелектуальну власність та дотримання етичних норм у розробці та застосуванні штучного інтелекту. Вирішення цих питань вимагає не лише розуміння правового статусу штучного інтелекту, а й розробки нових законодавчих актів, які б відповідали на виклики, що виникають у зв'язку зі штучним інтелектом.

Таким чином, вивчення правової природи штучного інтелекту є необхідним для забезпечення правової визначеності та розвитку наукових досліджень в галузі штучного інтелекту.

Складність та практична важливість штучного інтелекту є одними з основних його характеристик не лише в технологічній сфері, в площині якої вирішуються структурно-функціональні задачі щодо розвитку та вдосконалення систем, нарощування потужності, безпечності, доступності штучного інтелекту, але й у правовій площині. Таким чином, феномен штучного інтелекту (далі – ШІ) як елемент правової дійсності стає все більш затребуваною темою для досліджень.

Ключові слова: правова природа, штучний інтелект, правовий статус, квазісуб'єкти.

This article discusses the issue of the legal nature of artificial intelligence, namely its status in the legal field, in particular in the context of responsibility for artificial intelligence, protection of intellectual property rights, and compliance with ethical norms in the development and application of artificial intelligence. The author of the article explores various approaches to the legal status of artificial intelligence, including approaches that consider it as an object of law, as a subject of law, and as a legal entity. In addition, the author analyzes the problems associated with the development and application of artificial intelligence, in particular, the issue of safety and transparency in the use of artificial intelligence. The results of the research may be useful for lawyers, researchers, and IT professionals who work with artificial intelligence.

The discussion of the legal nature of artificial intelligence is very relevant in connection with the increasing use of artificial intelligence in various spheres of life, including medicine, finance, transportation, industry, and others. Artificial intelligence is becoming an increasingly important element of the economy and social life, so it is necessary to address the issue of the legal status of its use.

In addition, the development of artificial intelligence raises new problems in the field of law and ethics, in particular, the issue of responsibility for the actions of artificial intelligence, protection of intellectual property rights, and compliance with ethical norms in the development and application of artificial intelligence. Resolving these issues requires not only understanding the legal status of artificial intelligence but also the development of new legislative acts that would respond to the challenges arising in connection with artificial intelligence.

Thus, studying the legal nature of artificial intelligence is necessary to ensure legal certainty and the development of scientific research in the field of artificial intelligence.

The complexity and practical importance of artificial intelligence are some of its main characteristics not only in the technological sphere, where structural and functional tasks are solved regarding the development and improvement of systems, increasing their capacity, safety, accessibility, and other aspects, but also in the social and legal fields. Thus, the phenomenon of artificial intelligence (hereinafter referred to as AI) as an element of legal reality becomes an increasingly demanded topic for research.

Key words: legal nature, artificial intelligence, legal status, quasi-subjects.

У межах системи таких досліджень вирішуються численні питання щодо визначення функціонального категоріального апарату, механізму гарантування безпечних умов застосування технологій штучного інтелекту, а також сукупність сучасних тенденцій до «соціалізації штучного інтелекту» – визначення та закріплення принципово нової, специфічної форми суб'єктності штучного інтелекту як електронної особи [9, 8], правового еквіваленту фізичної особи [4], юридичної особи [5], особи зі статусом, аналогічним із міжнародним правовим статусом тварин [7], а також в якості «квазісуб'єктів цивільних відносин» [6].

Таке розмаїття підходів та пропозицій щодо категоріальної визначеності та остаточної «правової оболонки» штучного інтелекту як вже самостійного учасника правових відносин, носія автономної волі у визначенні власної юридично обґрунтованої поведінки, суб'єкта відповідальності та інших аспектів практичного існування в якості окремого суб'єкта правовідносин впливає насамперед

із широкою кількості функцій, якостей та технологічних особливостей технологій штучного інтелекту, що важко піддаються як узагальненню, так і індивідуальному дослідженню у «препарованому» вигляді.

Однак просування у вказаних темах вимагає не лише технологічний, комерційний чи суто науковий інтерес до феномену ШІ та його можливостей, але і важливі правові механізми безпеки та ефективного регулювання застосування ШІ у різних сферах. Втім саме ступінь зацікавленості суспільства та професійних спільнот до окремих характеристик та якостей ШІ породжує низку суперечливих підходів не лише до його фактичного сприйняття, але і щодо спрямування дослідницьких та нормотворчих кроків.

Викладення основного матеріалу. Питання визначення правового статусу штучного інтелекту виникає та набуває поширення насамперед через технічні здібності сучасних систем ШІ, результати функціонування яких випереджають навіть найбільш сміливі очікування

у плані складності, опрацьованості та глибини аналітичних здібностей вказаних систем.

Наведене, з одного боку, цілком ґрунтовно висвітлює досягнення технологій ШІ як об'єкт особливої уваги правової та наукової спільноти. З іншого ж – наявна інерція стрімкого зростання суспільного інтересу до ШІ дещо порушує оптимальний фокус на тематику, даючи підґрунтя для конспірологічних поглядів на майбутнє штучного інтелекту та наслідки його стрімкого розвитку. Філософсько-правове опрацювання вказаної проблеми має спрямовуватись, на думку автора, саме на пошук шляхів органічного поєднання концептуальних напрацювань щодо штучного інтелекту, за якого буде дотримано балансу зростаючого інтересу як рушійної сили розвитку технологій ШІ та обґрунтованих застережень і міркувань безпеки. Таким чином, в узагальненому вигляді слід відзначити наявність, серед іншого, двох протилежних підходів до заходів сприяння розвитку технологій ШІ:

1. Забезпечення максимального сприяння. За даного підходу науковці, правники та представники сфери інформаційних технологій наголошують на позитивних якостях та надмірних показниках при використанні штучного інтелекту в більшості сфер життєдіяльності (охорона здоров'я, оборонний сектор, освітній процес тощо), а отже акцентують основну увагу на важливості створення сприятливого технологічного, економічного та правового середовища для розвитку та поширення технологій штучного інтелекту. За даного підходу безпековий аспект відходить на другорядний план, не будучи виключеним із системи факторів при аналізі наслідків прогресу штучного інтелекту. Представники правової науки, яких автор відносить до адептів даного підходу, розглядають передусім перспективи техніко-юридичного вдосконалення та лібералізації законодавства щодо штучного інтелекту. Найбільш прогресивним напрямком даного блоку концептуальних поглядів є дослідження перспектив інтеграції штучного інтелекту до існуючого комплексу правових відносин в якості специфічного суб'єкта, для якого має бути передбачено правозахисний механізм, механізм відповідальності, адаптовані алгоритми визначення етичних питань та ін.

2. Пріоритету ефективного правового регулювання. В даному узагальненому підході представники окремих галузей наголошують на високих ризиках для правопорядку, існуючої системи цінностей та навіть для життя і здоров'я людей у разі неконтрольовано швидкого поширення та розвитку можливостей штучного інтелекту (як у вигляді окремих систем, так і всього комплексу технологій ШІ). Ґрунтуючись на подібних переконаннях автори вдаються часом до песимістичних прогнозів, якими обґрунтовують пріоритет-

ність питань безпеки у темі прогресу штучного інтелекту. Втім, застереження щодо штучного інтелекту як джерела загроз, мають різну спрямованість та походження. Нерідко це походження переважно антропогенного характеру.

Так, Г. О. Андрощук із власних досліджень робить висновок про наявність наступних кримінально-правових загроз, що пов'язуються із використанням можливостей штучного інтелекту : 1) високий рівень небезпеки через технологічні особливості аудіо- та відеоусоблення; 2) використання безпілотних автомобілів як зброї; 3) прояви індивідуального фішингу; наслідки порушень систем, керованих штучним інтелектом; 4) масштабний шантаж та фейкові новини, створені ШІ; 5) зміна олія (Snakeoil) – продаж шахрайських послуг під виглядом ШІ; 6) «отруєння» даних; 7) неправомірне використання військових роботів та дронів; 8) обман розпізнавання облич; 9) боти-зломщики [3] та ін. При цьому вчений поділяє наявні ризики на три окремі рівні, що демонструє деталізовану та розгалужену мережу можливостей застосування штучного інтелекту у злочинних цілях. Однак, доцільно зазначити, що в наведених проявах штучний інтелект лише задає певну специфіку, але сам факт злочинного спрямування його можливостей є результатом вольового рішення чи злочинної недбалості створювача чи користувача.

І. Маск вважає ШІ найбільшою екзистенційною загрозою [2], однак обґрунтовуючи саме даним переконанням власні прогресивні винаходи просуває, зокрема, технології Neuralink [1], які нерідко проklamуються як відповідь розуму людини на загрозливий перспективи розвиненого ШІ.

Два наведені приклади у поєднанні демонструють, на думку автора, передусім високу функціональну (інструментальну) цінність штучного інтелекту. Однак спектр можливостей технологій ШІ дійсно створює новий рівень як технічного забезпечення корисних напрямків діяльності, так і правових загроз. Різниця лише у відповідному ракурсі розгляду категорії ШІ чи окремих його властивостей.

Висновки. Окремі аспекти дослідження штучного інтелекту підлягають індивідуальному вивченню та поглибленій деталізації. Одночасно, слід викласти висновок про те, що у філософсько-правовому вимірі постає окремих порядком питання належного поєднання інтересів та застережень окремих дослідницьких течій з метою забезпечення балансу поглядів та органічного спрямування інтелектуального ресурсу в межах теми правової природи штучного інтелекту.

Так, вагоме значення мають подальші напрацювання узагальнюючого характеру, в межах яких відбуватиметься пошук ефективних моделей правового забезпечення розвитку технологій ШІ із дотриманням міжгалузевго принципу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Pedada Sindhusa. Neuralink by Elon musk. Neurodevelopmental Disorders and Treatment. URL: <https://www.pulsus.com/scholarly-articles/neuralink-by-elon-musk.pdf>
2. Piper K. The case for taking AI seriously as a threat to humanity. URL: <https://www.cs.fsu.edu/~langley/CIS3250/2019-Spring/ai-danger-to-humanity.pdf>
3. Андрощук Г. О. Штучний інтелект : економіка, інтелектуальна власність, загрози. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 2. С. 56–74. URL: <https://doi.org/10.33731/2021.236555>
4. Баранов О. А. Ідентифікація робота з штучним інтелектом як суб'єкта права. Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження : Матеріали другої наук.-практ. конф., 29 лист. 2018 р., м. Київ / Упоряд. : В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. 168 с. С. 8–12. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/zbirnik_tez_19.12.2018-maket_3-converted.pdf
5. Єфремова К. В. Правове регулювання штучного інтелекту в епоху цифрової економіки. *Приватне право і підприємництво*. 2020. Вип. 20. С. 142-147. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Ppip_2020_20_27
6. Колодін Д. О., Байталюк Д. Р. Щодо питання цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану роботизованими механізмами зі штучним інтелектом (роботами). № 33 (2019): *Часопис цивілістики*. С. 87–91. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/85>
7. Кошелева К. О. Проблема надання правосуб'єктності штучному інтелекту. *Юридичний бюлетень*. Випуск 11. Ч. 1. 2019. С. 60–66. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2019/11/part_1/9.pdf
8. Павленко Ж. О., Водорезова С. Р. Поняття електронної особи в цифровій реальності. «*Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, Том 3 № 50. 2021. С. 59–70.
9. Радутний О. Е. Суб'єктність штучного інтелекту у кримінальному праві. *Право України*. 2018. № 1. С. 123–136. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=prukr_2018_1_13